

Kaj se dogaja v ZDA?

Iz Združenih držav prihajajo čudne novice, ki nam meglijo pogled na to vodilno državo zahodnega sveta in na njeno politiko.

Kako naj si razložimo dejstvo, da ultrareakcionarni in demagoški kandidat republikancev na mesto republikanskega predsedniškega kandidata, Goldwater, gladko zmaguje pred svojim prednikom, resnejšim in naprednejšim Rockefellerjem? Ali s politično neizobraženostjo republikanskih volivcev, ali z močnim preobratom na desno vsaj v listem delu ameriške javnosti, ki jo predstavlja republikanska stranka? In pri tem »desno« ne pomeni samo konservativno gledanje na določene politične in gospodarske ter socialne probleme v svetu, ampak izrazito nazadnjašvo in politiko diskriminacije, zlasti tudi v rasnih pogledih.

Kako naj si razložimo novico, da je Warrenova komisija, ki bi bila morala do dna in objektivno raziskati Kennedyjev umor, prišla baje do istih rezultatov kakor tesaška policija in F.B.I., kljub temu, da so zasebni raziskovalci, razni evropski in ameriški časnikarji, prišli do vse drugačnih, presenetljivih rezultatov, ki kažejo, da Oswald gotovo ni bil dejanski izvršitelj atentata, tudi če so ga na ta ali oni način morda pritegnili v zaroto kot prostovoljnega ali neprostovoljnega pomagača? Ves svet ima občutek, da se je tudi Warrenova komisija uklonila nekemu skrivnostnemu imperativu, ki hoče, da ostanejo Kennedyjevi morilci neznan in nekažnovani. Najbolj simptomatično je to, da doslej nobena preiskava ni niti začela raziskovati v smeri, v katero je vsa svetovna javnost odkrito kazala s prstom, na podlagi logike in očitnih dokazov, to je v smeri skrajne rasistične desnice, ki ji je bil Kennedy trn v peti, ker se je odločno zavzemal za integracijo črncev.

Te dni obravnava ameriški senat zakon o državljanskih pravicah, ki predvideva izenačenje pravic črncev in belcev. Svobodoljubni svet je neprijetno presenečen nad dejstvom, kako silovito se upira velik del ameriških senatorjev rasni enakopravnosti, ki je za vsakega prosvetljenega človeka naše dobe, in predvsem za vsakega kristjana sama po sebi razumljiva.

Vse to — in še marsikaj drugega — vzpominja svetovno demokratično javnost. Dokazuje ji, da so dobile v Združenih državah potuhnjene reakcionarne sile nov močan zagon in da razpolagajo za kulisami že z mnogo več moči, kakor pa bi kdo sklepal po demokratičnem pročelju Združenih držav. In s tem si je morda tudi že mogoče razložiti določen pragmatizem, določeno ciničnost ameriške politike v današnjem svetu, pa tudi njene napake in neuspehe, ki pa lahko zahodni svet drago stanejo.

INTELEKTUALCI IN POLITIKI

IDEJA IN OBLAST

Vedno spet prihaja do sporov med intelektualci in politiki, tako na Vzhodu kot na Zahodu, v ostrejši ali milejši obliki. Med njimi vlada stalna napetost, ki je včasih latentna, včasih pa zadobi ob dozdevno nepomembnih dogodkih, kot je n. pr. objava kakega članka v tej ali oni reviji, v tem ali onem časniku, naravnost dramatične oblike.

O tem vedno zanimivem problemu, o odnosu med idejami in politiko, med intelektualci in politiki, ki je med najbolj delikatnimi in vedno aktualen, je objavil nedavno zanimiv esej znani italijanski mislec Altiero Spinelli v reviji »Il Mulino«. Zdi se nam vredno, da opozorimo nanj. V eseju avtor odločno naglašuje nujnost, da bi morale ideje močnejše in globlje prežeti družbeno dinamiko. Hkrati poudarja, da bi morali postati intelektualci neločljiv del političnih razredov.

POLITIČNI INTELEKTUALCI

Med nosilci političnega življenja je določena kategorija, katero so krstili v Ameriki z izrazom »egg-heads« (kar pomeni jajčne glave), in katero bi lahko imenovali »politični intelektualci« — piše Spinelli. Pod tem izrazom ne pojmem čistih preučevalcev političnih zadev, ki na skromnejši ravni uče — največ na univerzah — nove generacije politično abecedo, na visoki ravni pa odpirajo nova politična obzorja človeštvu, vendar pa jim ni do tega, da bi se sami direktno angažirali v politični aktivnosti. Politične intelektualce bom imenoval tu tiste, ki močno občutijo veselje do politik in želé sodelovati v političnih bojih za dosego in izvajanje oblasti, kar jim navadno na ta ali oni način tudi uspe. Toda k temu ne težé toliko iz želje po oblasti same na sebi, ampak zato, ker je ta oblast potrebna, da uresniči določene vrednote, cilje ali ideje, kakor pač hočemo to imenovati, ki so jim drage. Zavest teh idej, njihovega pomena in njihove dialektike, njihove preteklosti in njihove možne bodočnosti je tem političnim intelektualcem važnejša kot oblast, ki ima zanje samo instrumentalno vrednost, to je, jim pomeni samo sredstvo in ne cilja.

Politični intelektualci se razlikujejo od pravih politikov, ker je za te zadnje vrstni red idej in oblasti ravno obraten kot za intelektualce. V večini primerov tudi politiki čutijo, da mora oblast služiti ne toliko za to, da krepí in izpopolnjuje samo sebe, ampak za uresničenje določenih ciljev, ki so važnejši kot sama oblast. Toda v njihovih dušah zadobivajo problemi oblasti me na sebi, njene izgradnje in osvojitve, njenega vodstva in ohranitve večjo važnost kakor problemi idej, katerim bi morala biti zadevna oblast podrejena.

Pogosto je zelo težko razločiti politiko v smislu besede od političnih intelektualcev, posebno v modernih pluralističnih in izobraženih družbah, v katerih je mnogo in različnih središč oblasti, s katerimi je možno razpolagati, in v katerih se tako intelektualci kot politiki z lahkoto poslužujejo peresa in govora. Politik, ki teži za oblastjo, skuša vedno naglašati predvsem zahteve ideje in se dozdeva torej političen intelektualec; včasih se celo zgodi, da to v resnici je ali da to postane. Po drugi strani pa mora intelektualec, ki je dosegel oblast, upoštevati njene potrebe in lahko tudi pride do tega, da v svojem duhu počasi zaobrne vrstni red idej in oblasti, tako da začenja dajati prednost tej zadnji. Dogaja se celo, da ta sprememba rada postane pravilo, kjer je izvajanje oblasti dolgo in prijetno. Toda tudi upoštevajoč to človeško slabost ostane dejstvo, da sta v vsakem določenem trenutku lika zgolj politika in političnega intelektualca nekaj različnega.

Oblast je lahko — in po navadi tudi je — bolj ali manj podrejena določenim idejam, toda od hipa, ko začne obstojati, ima svoje lastne zahteve, izhajajoče iz dejstva, da pač obstaja kot oblast, ne pa iz dejstva, da je podrejena gotovim idejam. Vendar tudi politična ideja teži za tem, da bi razpolagala z oblastjo kot s sredstvom svoje realizacije, in včasih jo tudi dejansko doseže, toda dokler je živa v dušah tistih, ki se zavzemaio zanjo, ima tudi ona svoje zahteve, porajajoče se iz dejstva, da pač obstoja kot ideja, ne pa iz dejstva, da razpolaga z določeno oblastjo. Logika oblasti in logika ideje se lahko v veliki meri krijeta, in če bi ne bilo tako, bi ju ne mogli nikoli vskladiti. Vendar ni nujno, da se krijeta. Kadar se pojavi spor med njima, je treba prilagoditi, omeiti, spremeniti in morda celo uničiti logiko ene izmed njih, da je možno uveljaviti drugo. V takih okoliščinah se jasno pokaže razlika med politiki in političnimi intelektualci: prvi se nagiblieio k temu, da bi žrtvovali zahteve ideje, drugi pa bi rajši žrtvovali zahteve oblasti.

NUJNA KOMPONENTA POLITIČNIH RAZREDOV

Oblast je možno ustvariti, organizirati, izvajati in ohranjati neglede na ideje, bodisi da se ne ozirajo nanje, bodisi da jih uporabijo samo kot gesla za lovljenje navčnežev. Kadar se zgodi kaj takega, se zgodi zato, ker intelektualcev sploh ni, ali pa so jih odstranili s političnega torišča, kajti njihova sposobnost v uporabljanju vzvodov in mrež oblasti je neprimerno manjša kot sposobnost politikov v dobesednem pome-

(Nadaljevanje na 2. strani)

RADIO TRST A

• NEDELJA, 21. junija, ob: 8.30 Poslušali boste... Od nedelje do nedelje na našem valu; 9.00 Kme-tijska oddaja; 9.30 Slovenski narodni motivi; 10.00 Prenos sv. maše iz Stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Lepi janičar«. Napisal Rado Murnik, dramatisirala Mara Kalan. Drugi del. Igra RO., vodi Lojzka Lombar; 12.00 Slovenska nabožna pesem; 12.15 Vera in naš čas; 13.00 Kdo, kdaj, zakaj... Odmevi tedna v naši deželi; 14.39 Sedem dni v svetu; 15.30 Radijska novela - Franz Grill-parzer: »Sendomirski samostan«; 18.30 Kino, večeraj in danes, pripravil Sergij Vesel; 20.30 Iz slovenske folklorne - Lelja Rehar: »Kries, kries!«; 21.00 Vabilo na ples; 22.10 Peter Iljič Čajkovski - S. Bogatyriev: Simfonija št. 7 v Es-duru.

• PONEDELJEK, 22. junija, ob: 11.45 Naš juke-box; 12.15 Iz slovenske folklorne - Lelja Rehar: »Kries, kries!«; 18.00 Iz lovčevih zapiskov - Ivan Rudolf: »Hudi časi«; 18.30 Iz cikla koncertov, ki jih je priredilo društvo »Arte viva« v Trstu, Med drugim - Pavle Merku: Dve skladbi za flavto in kitaro, op. 32; 19.15 Jože Peterlin - Micheleangelo Buonarroti: »Strop Sikstinske kapele«; 21.00 Jean Jacques Rousseau: Le devin du Village, opera v enem dejanju.

• TOREK, 23. junija, ob: 11.45 Italijanski akvarel; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Italijanščina po radiju; 18.30 Sodobna italijanska glasba; 19.15 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše. Pripravila Krasulja Simoniti; 21.00 Pregled italijanske dramatike, pripravila Josip Tavčar in Jože Peterlin; 22.00 Slovenski in jugoslovanski solisti (Pianist Leon Engelman) Igor Štuhec: Enašt klavirskih skladb.

• SREDA, 24. junija, Jugoslovanski orkestri in pevci; 12.15 Brali smo za vas; 18.00 Znanstveni leksikon; 18.30 Dušan Pertot: »Johannes Brahms«; 19.00 Zbor »Giuseppe Tartini«; 19.15 Higiena in zdravje; 21.00 Simfonični koncert. Vodi Henry Lewis. Igra Komorni orkester iz Los Angelesa. Sodelujeta violinista William Hymanson in Alexander Jacobsen. — V odmoru (Iz pesniških gajev) Zora Tavčar: »Janez Menart«.

• ČETRTEK, 25. junija, ob: 11.45 Glasbeno potovanje po Evropi; 12.15 Po društvih in krožkih: »Zbor in dramska skupina iz Bazovice«; 18.00 Italijanščina po radiju; 18.30 Solistični koncert. Solist na klavičembalo Frank Pelleg; 19.15 Lepo pisanje, vzori in zgledi mladega rodu, pripravil Maks Sah; 21.00 »Na dnu«. Drama v 4. dej., ki jo je napisal Maksim Gorki, prevedel Pavel Golja. Igra Slovensko gledališče v Trstu, režira Adrijan Rustija.

• PETEK, 26. junija, ob: 11.45 Ameriški odmevi; 12.15 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Bilo je nekoč... Venec pravljic, pripovedk, legend »Indija Koromandija«, pripravil Jurij Slama; 18.30 Solisti Julijske Benečije in Furlanije. Sopranistka Nedda Pittana, pri klavirju Anna Luci Sanvitale; 19.15 Radijska univerza - Jože Peterlin: Michelangelo Buonarroti: »Poslednja sodba in Paolinska kapele«; 20.30 Gospodarstvo in delo; 21.00 Koncert operne glasbe. — V odmoru Misli in nazori.

• SOBOTA, 27. junija, ob: 11.45 Mali ansambli; 12.15 Podobe iz narave; 15.00 »Volans«. Oddaja za avtomobiliste; 15.30 »Štiri redovnice pod obtožbo«, drama v treh dejanjih, ki jo je napisal Vladimiro Cajoli, prevedel Maks Sah. Igra RO. režira Jože Peterlin; 17.20 Drugi Vatikanski koncil; 18.00 Vinko Beličič: »Koroška bukovnika Drabosnjak in Andrejaš«; 19.15 Družinski obzornik; 20.45 Zbor Državne Nižje srednje šole v Trstu s slovenskim učnim jezikom, ki ga vodi Marica Zupančič; 21.00 Veliki orkestri lahke glasbe: David Rose; 21.30 Vabilo na ples; 22.40 Sodobna simfonična glasba.

TEDENSKI KOLEDARČEK

21. junija, nedelja: Alojz, Vekoslav
22. junija, ponedeljek: Ahac, Miloš
23. junija, torek: Kresnica, Grlica
24. junija, sreda: Janez, Ivan
25. junija, četrtek: Hinko, Viljem
26. junija, petek: Gruda, Virgilij
27. junija, sobota: Ema, Ladislav

Izdajatelj: »Novi list« d. o. z. • Glavni urednik: Engelbert Besednjak • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna »Graphis« — Trst, ulica Sv. Frančiška 20 — telefon 29-477

Intelektualci in politiki

(Nadaljevanje s 1. strani)

nu besede. Toda izvajanje oblasti na osnovi gole logike oblasti pomeni zreducirati oblast na odnose znane basni o »lišici in levu«, to je na poljubno uporabo nasilja in prevare. Take čiste tiranije so že obstojale in se vedno lahko povrnejo, tako n. pr. v začetku kake politične družbe, v kateri se je prejšnji sistem idej in oblasti razkrojil, nov pa se še ni izoblikoval. Toda take tiranije ostanejo vedno epizodni pojavi; po določenem času, ki navadno ni daljši kot tiranovo življenje, se taka oblast zruši, ali pa si išče nov stik z idejami in s političnimi intelektualci in zato začinja spreminjati svojo naravo.

V družbi, pa naj bo še tako malo civilizirana, so ideje tako potrebne oblasti kakor kisik živim bitjem, in po njihovi zaslugi gre splošna težnja za tem, da vsaj zakonitost nadomesti samovoljo, pravičnost nasilje, in da čreda ljudi postaja skupnost, to je, da jih ne držita skupaj več samo strah in potreba, ampak tudi angažirana vzajemnost pri doseganju in ohranjanju določenih vrednot in določenih ciljev. Politični intelektualci, ki težijo po tem, da bi vnesli ideje v politiko, nadzirali njihovo postopno uresničevanje in jih branili, pa so tista komponenta političnih razredov, brez katere ne more shajati nobena druž-

ba, ne da bi se politični razred najprej skvaril, nato pa dovolj hitro izgubljal svojo vitalnost.

—0—

NOVI POVISKI

Ožji zbor takozvanih gospodarskih ministrov je sklenil, da bo predložil nove poviške v sklopu gospodarskega uravnovešenja. Najbolj bodo prizadeti kadilci, ker se bo tobak podražil menda kar za 15 odstotkov. Povišan bo tudi prometni davek od 3,30 na 3,70 odstotka. V načrtu je tudi povečanje železniških in poštinskih tarif. Govori se tudi o višjih cenah za bencin in o zvišanju neposrednih davkov.

V razpravi je tudi načrt o preuredbi splošne gospodarske politike. Vlada želi pri tem vprašanju tudi sodelovanje delavskih sindikatov. Komunistično usmerjeni sindikati pa še niso pristali na ta predlog.

POTRES

Na japonskem otoku Honšu se je pojavil v torek hud potres. Najbolj je prizadeta okolica mesta Sakata. Potres je bil tako močan kot tisti leta 1923, ki je popolnoma razrušil Tokio. K sreči je imel ta potres svoj epicenter 170 milj daleč od obale. V mnogih obalnih mestih pa je porušenih dosti hiš; iz ruševin so potegnili že več deset mrtvih. Končne škode sicer še niso ocenili, a gre že v milijarde.

Matteottijeve proslave

Prejšnjo sredo sta proslavila rimska zbornica in senat spomin enega izmed najodločnejših borcev proti fašizmu, Giacomo Matteottija.

Pred štiridesetimi leti, 10. junija, so ga na zahrbtnen način umorili fašistični zaplečniki. Matteotti je bil takrat komaj pred nekaj tedni izvoljen za poslanca, postal je tudi tajnik socialistične stranke. Mussoliniju in fašističnim prvakom je pa bil trn v peti, ker je neustrašeno nastopal v parlamentu in v tisku proti fašističnemu nasilju. Zbiral je številke in statistične podatke o volivnih s'parijah fašistične stranke, o njenem krvavem terorju proti krščanskim demokratom, socialistom in komunistom. V svojem zadnjem govoru je napovedal, da bo naslednji dan odkril pred zbornico in pred vsem svetom tudi finančne sleparije fašističnega režima. Ta govor je zanečati njegovo življenje.

Vročega popoldne, 10. junija 1924, je hotel mladi poslanec ob Tiberinem nabrežju v poslansko zbornico. Pod pazduho je tiščal torbo polno listin s podatki o podkupovanju fašističnih ministrov pri oddaji koncesij za petroleiske vrelce, za igralnice, za oboroževanje milice. V mislih je pripravljaj govor, s katerim bo tisto popoldne udaril fašizem v živo.

Ni pa opazil, da se pomika za njim črna mota. Ko je privohtil do zamišljenega poslanca, se ustavi, iz voza plane pet črnosrajčnikov, eden udari Matteottija po glavi, da se onesvesti. S slabotnim glasom še dvakrat zavpije »Na pomoč, na pomoč!« Napadalci ga porinejo v avto.

Ves prizor je videlo in slišalo od daleč le nekaj redkih sprehajalcev.

V zbornici so poslanci zaman pričakovali Matteottijev govor. Potihem so že po vsem Rimu začeli šušljati, da so Mussolinijevi pričniki spravili s pota pogumnega voditelja opozicije. Isti Mussolini je pa naslednji dan točil v parlamentu krokodilove solze, češ da obsoja zločin nad Matteottijem kot idiotski in je napovedal hude kazni za zločince. Socialisti so prinesli dokaz, da je vodil napadalno tolpo Amerigo Dumini, osebni Mussolinijev prijatelj in podnačelnik tajne fašistične policije. Mussolini ga je ukazal navidezno zapreti. S svojih mest so začasno odstopili tudi De Bone, načelnik varnostne službe; Rossi, vodja osebnega Mussolinijevega tiskovnega urada in državni podtajnik Finzi.

Vse to pa je bil le pesek v oči. Matteottijevo truplo so našli šele po enem mesecu v pinijevem gozdiču med Castelnuovo in Scrofano, v rimski okolici. Odkritje je zbudilo val ogorčenja po vsem svetu. Truplo ubitega Matteottija so našli stlačeno in pokvečeno v mali jami in pokrito z nekaj prstov zemlje; v srcu je še imelo zabodeno rjavo pilo. Mussolini je prepovedal javen pogreb. Zbralo se je pa kljub prepovedi okoli 15.000 ljudi v Matteottijevi rojstni vasi Monte Rotondo. Vdova z dvema otročičema se je komaj prerinila do groba.

Šele 23 let kasneje so stali morilci odločnega borca proti fašizmu pred sodiščem. Večina jih je pomrla. Glavni krivec Mussolini je svoje nasilje plačal z življenjem. Nekatero stranske figure vnebovpijočega zločina so dobile po 30 let ječe.

Fašistična vladavina je propadla, spomin prvega borca proti njej bo pa večno živ.

Počastitev 400-letnice Michelangelove smrti

V Florenci so se začele v nedeljo slavnosti za 4. stoletnico Michelangelove smrti. Uvodne slovesnosti so se udeležili predsednik Nacionalnega odbora za Michelangelove proslave, senator Giovanni Gronchi, predsednik poslanske zbornice Bucciarelli-Ducci, florentinski župan in druge ugledne osebnosti političnega in kulturnega življenja.

V Michelangelovi hiši v ulici Ghibellina, ki je zdaj popolnoma obnovljena, so odprli razstavo risb tega velikega umetnika, v Laurenzijski knjižnici pa razstavo njegovih avtoagrafov in rokopisov.

Michelangelova rojstna hiša je prišla v last družine Buonarroti leta 1508, ko jo je kupil Michelangelov oče. Mnogo let je ostala potem zanemarjena, zdaj pa so jo popolnoma restavriral in napravili iz nje enega najbolj privlačnih florentinskih muzejev. Poseben vtis napravljata v njej umetnikova študijska soba in soba za razmišljanje, imenovana »pensatoio«. To je dolga in ozka soba, v kateri je umetnik rad zbrano razmišljal. Zraven te sobe je postavljen model kipa, o katerem mislijo, da je model Herkulovega kipa v Fontainebleauju, ki je zdaj izgubljen in katerega je izdelal Michelangelo kmalu po smrti Lorenza Magnifica.

V obnovljeni Michelangelovi rojstni hiši pa so postavljeni tudi kipi »Madonna della Scala« in modelčka za skulpturi »David«

Castrov življenjepiš

Kubanski ministrski predsednik Fidel Castro sestavlja obsežen življenjepiš o samem sebi. Izdal mu ga bo že to jesen založnik Feltrinelli. V knjigi začne z opisom kubanske revolucije in kako je prišel on na oblast. Razumljivo je, da se opisuje v najlepši luči, samega sebe pač ne bo krcal po prstih.

Po zadnjih njegovih nastopih sodeč bo spis bolj umrjen. Pri sprejemu na britanskem poslaništvu je imel Castro tiskovno konferenco, ki je trajala 3 ure. Nad Ameriko se je še vedno pritoževal, a je dal razumeti, da bi se rad kako poravnal z njo, samo če prizna njegovo revolucijo. O predsedniku Johnsonu je rekel, da bo po njegovem mnenju z lahkoto zmagal pri prihodnjih predsedniških volitvah.

OBČNI ZBOR JUŽNOTIROLSKE STRANKE

Prejšnjo soboto in nedeljo so se zbrali v Poceru zastopniki južnotirolske ljudske stranke na svoj 16. občni zbor. Povabljeni so bile kot gostje tudi razne severnotirolske stranke in zastopniki vseh italijanskih strank iz Poadižja, razen komunistov in mišinov.

Navzoči so razpravljali o dveh resolucijah, od katerih je bila ena politična, druga pa socialnega značaja. Pri prvi je prevladal duh pametnega sporazuma za rešitev južnotirolskega vprašanja in za enotnost v stranki.

Izvoljen je bil tudi nov strankin izvršni odbor. Za predsednika je zopet izvoljen dr. Silvius Magnago, za podpredsednike pa dr. Benedikter, dr. Volgger in inž. Pupp kot zastopnik ladinskih članov.

in »Bitka centaurov« ter dragoceni zbirki sadrenih kipcev in risb.

Pri odprtju razstav v Buonarrotijevi hiši je bil navzoč tudi profesor Charles de Tolnay, ki je eden največjih učenjakov v pogledu Michelangelovega življenja in del.

Razstava Michelangelovih rokopisov v Laurenzijski knjižnici pa je pomenilo uvod v zborovanje o Michelangelu, ki se je začelo 15., končalo pa se bo 21. junija v Rimu, kjer lahko občudujemo najlepše Michelangelove stvaritve v cerkvi Sv. Petra in v Sikstinski kapeli.

—0—

ZBOR SKGZ

V nedeljo je imel v Trstu svoje zasedanje glavni svet Slovenske kulturno gospodarske zveze. Poleg delegatov so bili povabljeni tudi mnogi javni delavci, med katerimi sta bila tudi deželna svetnika dr. Škerk in dr. Šiškočič.

Pred razpravo so člani izvolili dosedanjega predsednika dr. Deklevo za častnega predsednika Zveze. Podpredsednik Race je podal glavno poročilo, tajnik Samsa pa organizacijsko. Po poročilih je bil izvoljen nov izvršni odbor, kateremu načeluje Boris Race, tajnik je ostal Bogo Samsa. V širšem odboru je nekaj novih oseb. Glavne spremembe so se izvršile na odborniških mestih za Goriško, dočim so ostali predstavniki za Benečijo isti.

Kaj bomo s prostim časom?

Na splošno se predvidevanja o bodočnosti strinjajo v tem, da bodo imeli ljudje po zaslugi avtomacije in kibernetike vedno več prostega časa. Toda kako bo to vplivalo na posameznika in na našo civilizacijo sploh? O tem je objavil zanimivo in duhovito študijo filozof Remo Cantoni.

Zdi se, da sta cilj in vse teženje naše civilizacije v tem, doseči čimveč prostega časa — piše Cantoni. Vedno bolj spoznavamo, da je človekov največji kapital v tem, če lahko svobodno razpolaga s čimveč prostimi urami in dnevi. Čas je pravo bogastvo. Vse naše življenje je namreč stekano iz časa. Za gospodarskega človeka je čas denar. Toda ta enačba je samo delno pravilna. Čas je namreč mnogo več. Čas je svoboda, je možnost, da človek določa svojo usodo in izgrajuje svojo osebnost. Druga plat časa pa je seveda v tem, da lahko človek svoj čas tudi zapravlja in da dobi človeštvo z njim nevarno svobodo, da lahko uniči samo sebe.

Moralisti — sovražniki prostega časa

Moralisti ne slišijo radi hvale prostega časa, ki so mu pravili Rimljani »otium«. Po njihovem le delo obvaruje človeka pred nevarnostmi prostega časa in postoparja. V delu vidijo edino dostojno dejavnost, ki podeljuje človekovemu življenju smisel, in delo jim je tudi vir vseh čednosti in vsega veselja. Medtem ko je svtopisemska etika videla v delu trdo kazen za padeč in greh prvega človeškega para, je smatrala velika meščanska tradicija delo za samo po sebi

KOMUNISTIČNI ZBOR

Mednarodno zborovanje komunističnih strank bo sklicano v začetku novembra. Tuto se je tako domenil s Hruščovom ob zadnjem obisku v Leningradu. Konferenca se bo udeležila tudi italijanska komunistična stranka. Iz tega sledi, da se je velika večina odločila za moskovsko politično smer proti kitajski.

Na sestanku bodo obsodili kitajsko revolucionarno in napadalno komunistično doktrino, stranke pa ne bodo obsodili tako, kot je svoj čas kominform obsodil jugoslovanske komuniste. S tem se hočejo voditelji svetovnega komunizma izogniti napaki, ki so jo zagrešili leta 1948.

Obenem pa bodo dali zadoščenje tudi Jugoslaviji s popravkom resolucije, ki je obsodila Titovo smer kot revizionistično. V komunističnem taboru se bo torej ohranila enotnost, toda marsikatero zastarelo teorijo bodo popravili kot nevzdržno.

ŠOLSKE CVETKE

Kot povsod drugod, tako so zaključili tudi v Terniju šolsko leto. Razlika pa je samo ta, da so tam končali z majhno preiskavo. Profesorica Erina Pecorelli, ki poučuje na tamkajšnjem liceju jezike, je prejela po pošti nekaj dni pred koncem pouka takole grozilno pismo: »Če ne boš spustila skozi vseh učenek tvojega razreda, boš umrla ti in vsa tvoja družina.« Pecorelli se je ustrašila in je nesla pismo na policijo. Kmalu je prišlo na dan, da sta pismo pisali dve njeni učenki, ki sta stari šele po šestnajst let. Imeli bosta opravka z oblastmi in menda tudi s starši.

zaslužno aktivnost, za neko obliko popolne posvetne askeze.

Predvsem strogi protestantski meščani, ki so v preteklih stoletjih ustvarili moderni kapitalizem, so tolmačili etiko dela, žrtvovanja in varčevanja kot globoko versko dolžnost. Nujnost dela jim ni pomenila več Adamovega prekletstva ali kazni za izvirni greh, ampak sredstvo askeze, s katerim so zatirali mesene skušnjave; pomenila pa jim je tudi izpolnjevanje božje zapovedi. Puritanci in kalvinisti so videli — po znanih težah Maxa Weberja — v gospodarskem uspehu znak božje milosti in so istovetili čednostno življenje s pridnim delom in s prezirom brezdelja in uživanja.

Marks's čeno češčenje dela

Tudi v novejšem času se je nadaljevalo čednostno povzdigovanje kar najpridnejšega dela. Marx in marksisti so videli v delu človekovo bistvo, edino sredstvo za dosego neodtujljivih vrednot svobode in osebnosti. Sicer že slutijo pozitivni pomen prostega časa, toda večjo važnost pripisujejo še vedno prostosti dela. Prostost dela postavljajo marksisti v daljno bodočnost in je gotovo ne pojmujejo kot hvalo brezdelja, oddiha in individualističnega »hobbyja«. Sam Freud je videl v delu edino terapijo za nevrose, ki ogražajo človeka. Delo povezuje človeka s stvarnostjo in pomeni koristen strelovod za temeljne vzgibe njegovega počenja in za nevarne narcistične ali agresivne nagibe v njem.

(Konec na 9. strani)

9 Tržaškega

Počastitev žrtev v Rižarni

Prosvetno društvo v Škednju bo počastilo v nedeljo 20. obletnico prvega sežigavanja žrtev nacizma v tržaški Rižarni, med katerimi je bilo mnogo Slovencev, poleg Italijanov, Judov in drugih.

Ob 10. uri bo v škedenjski cerkvi sv. maša za žrtve, nato (približno ob 10.45) pa se bo začel sprevod v Rižarno, kjer bo spominska proslava. Govoril bo monsignor Jakob Ukmar. Položili bodo tudi vence.

CENTER ZA TEORETIČNO FIZIKO

Danes so pri Miramaru položili prvi kamen bodočih zgradb, kjer bo sedež Mednarodnega centra za teoretično fiziko, ki ga je ustanovila Mednarodna agencija za atomsko silo. Ta ima svoj sedež na Dunaju in spada v sklop Organizacije Združenih narodov.

Pred položitvijo prvega kamna, ki ga je blagoslovil tržaški škof, je bila v veliki dvorani tržaške univerze svečana seja, na kateri je o bodočem delovanju Centra med drugimi govoril njegov ravnatelj Pakistanec Abd Us Salan.

Pisma uredništvu

Spoštovano uredništvo,

danes sem slišal opoldne po radiu o nesreči, ki je zadela tri dijake na vogalu ulic Rismondo in Sv. Frančiška. Podrl jih je avto na pločniku, že prav blizu šole. Novice o nesrečah otrok, ki gredo v šolo ali iz šole, pa so na žalost prav pogoste. Takorekoč dnevno jih najdemo v časopisnih kronikah.

Zato bi rad naslovil v imenu mnogih drugih staršev na mestne oblasti javno vprašanje: Zakaj ne poskrbe bolje za varnost otrok in mladine v bližini šol? To jen predvsem njihova dolžnost. Pogosto imam priložnost videti, kako prometni redarji prezijo na avtomobiliste, da bi jih zalotili pri kakem malenkostnem prekršku glede parkiranja in jim »nabili« mastno globo. Dogodi se, da se ustavi avtomobilist le za minuto, da skoči n. pr. kupit cigarete, a ko se čez nekaj hipov vrne, ga že čaka ob avtomobilu stražnik z blokom in svinčnikom v roki. Včasih pa se takemu stražniku niti ne zdi za malo, da tudi po pol ure in več čaka na kakega nič hudega slutečega avtomobilista — turista, ki je prekršil kak predpis o parkiranju. Ali bi ne bilo bolje, da bi prometni stražniki povesitili malo te energije rajši križiščem v bližini šol in pazili, kako hodijo otroci čez cesto, in predvsem, če se avtomobilisti tam res držijo prometnih predpisov, zlasti če dajo prednost otrokom, ki gredo po črtah čez cesto? Reči moarm, da se zelo malokdaj vidi prometne stražnike na takih krajih. Dovolj pa bi bilo, če bi le nekoliko upočasnili avtomobilski promet v bližini šol za tiste pol ure, ko gredo otroci v šolo in iz šole.

Seveda naj bi se tudi učitelji malo bolj brigali tudi za otroke izven šole. Ponekod morajo otroci čakati pred zaprtimi šolskimi vrati, izpostavljeni nevarnostim prometa, tembolj ker so živahni in se prerivajo, love itd. Toda taki so otroci vedno bili in vedno bodo. Nima pomena, se zanašati samo na pamet otrok samih. Šole naj bi bile že pravčasno odprte za otroke, in po pouku naj bi vsaj eden od učiteljev (izmenoma) pazil zunaj, kako se otroci razhajajo čez cesto in da ne ovirajo prometa. Tako pa jih navadno samo pospremi do šolskih vrat, do koder morajo otroci disciplinirano in tiho korakati, po pozdravu pa se lahko razlete, kakor hočejo — kakor pred sto leti, v dobi prometa s kočijami in volji.

Oče

Venec bodo položili tudi predstavniki Skupne slovenske liste.

Slovenska javnost naj bi se v čim večji meri udeležila te počastitve tistih, ki so dali življenje za zmago nad nečlovečnostjo.

—0—

ZEMLJIŠČA OKROG KOLONKOVCA

Tržaški občinski svet bo na seji, ki bo v ponedeljek, razpravljal o vprašanju zemljišč okrog Kolonkovca. Ta zemljišča so bila z odlokom ministra za javna dela Pieraccinija vključena med gradbena zemljišča, kar pomeni, da čaka tamkajšnje vrtnarstvo gotova smrt. Ukrep ministra Pieraccinija je toliko bolj nerazumljiv, ker je znano, da je mestni svet soglasno sklenil, naj se omenjeno področje izključi iz seznama gradbenih zemljišč.

Posebna vprašanja in interpelacije o tem problemu so županu postavili svetovavec SSL dr. Simčič in svetovavca Grbec ter Pincherle. Pred dnevi pa je tudi predstavnik Trgovinske zbornice javno podprl prizadevanja vrtnarjev in kmetovavcev s področja okrog Kolonkovca, da ohranijo svojo zemljo in dosedanje delo.

16. TRŽAŠKI VELESEJEM

V nedeljo bodo ob prisotnosti ministra za kmetijstvo in gozdarstvo Ferrarija Aggradija slovesno odprli 16. tržaški vzorčni velesejem. Letos bo svoje proizvode razstavilo skupno 1.057 podjetij, od katerih jih je 510 iz tujine. Uradno bo na velesejmu zastopanih 9 držav, poluradno pa 24. Velesejem bo trajal do 5. julija.

Nabrežina:

ZAKLJUCNA ŠOLSKA PRIREDITEV

Preteklo nedeljo so nas naši otroci razveselili z lepo šolsko prireditvijo. Nastopili so v dvorani »Igo Gruden« in predstavili so gledali številni starši in vaščani. Prireditev je bila razdeljena nekako na tri dele. Najprej so učenci I. in II. razreda, ki so bili vsi ves čas na odru, deklamirali nekaj pesmic, kot so Vila, Botra Špela in botra Jela, Okence, in rajali v gibalni vaji »Zeleni Jurij«. Nato so učenci višje stopnje odigrali igrice »Zlata gos«, nazadnje pa je šolski zbor ob spremljavi klavirja zapel celo vrsto lepih pesmi. Petje je poslušavcem zelo ugajalo in nič bi ne nasprotovali, če bi kako pesmico, kot na primer Kralj Matjaž, Vrabček, Majska, Mihec, ponavljali.

Vsi učenci so bili na odru prav dobri; opazili pa smo pri Nadji Vidmar iz I. razreda krasno izgovorjavo in na odru je bila čisto domača. Pri prizorčku »Zlata gos« naj pohvalimo Petra Ukmarja, Iga Radoviča, Borisa Fabjana, Lučko Petelin in vse ostale.

Učiteljstvo si je prizadelo, da je vse dobro izpadlo, priznanje pa zasluži tudi prof. Ambrozet, ki ima mnogo zaslug, da je šolski zbor naravnost odlično opravil zadano nalogo.

DAROVI ZA KENNEDYJEVO KNJIŽNICO

Ameriški konzulat v Trstu sprejema v svojih prostorih v ulici Galatti prostovoljne, tudi najmanjše simbolne prispevke za spominsko knjižnico pokojnega predsednika Johna Fitzgeralda Kennedyja. Podpisi darovalcev bodo ohranjeni v posebnih albumih, ki bodo shranjeni v Kennedyjevi knjižnici na ameriški univerzi Harvard.

Kot znano, je bil pred kratkim v Italiji in v Evropi senator Edward Kennedy, brat pokojnega predsednika, da je zbiral sredstva za spominsko knjižnico. Vsem darovalcem se bo Kennedyjeva vdova zahvalila z osebnim pismom.

Od 9. do 18. julija bo v Trstu drugi mednarodni festival fantastično-znanstvenih filmov. Na sporedu bodo tudi starejši filmi, ker hočejo prikazati na retrospektiven pregled nad to filmsko zvrstjo.

»Državni znanstveni licej v Trstu bo priredil v soboto 20. junija ob 21. uri v Avditoriju v Trstu zaključno šolsko prireditev. Dijaki bodo igrali dramo Ivana Cankarja »Jakob Ruda«.

Istočasno bo pred Avditorijem slikarska razstava dijakov višjih srednjih šol, ki bo na ogled tudi v nedeljo dne 21. junija.

Vljudno vabljeni!

Z Goriškega

SMRT

V torek je bil pogreb 87-letne gospe Olge Balbi, rojene Peternel. Pokojnica je bila vzgled slovenske učiteljice starega kova. Službovala je v Komnu, Kozini, nato je bila postavljena v Monzo. Ko se je vrnila domov, se je nastanila v Gorici, kjer si je z rajnim možem postavila hišo na Livadi. Ker ni imela svojih otrok, je dobrosrčna gospa skrbel za svoje pastorko in druge. Pred sedmimi meseci je pokojnica tako nesrečno padla, da si je zlomila nogo v kolku. Prepeljali so jo v bolnišnico, kjer je podlegla. Naj v miru počiva!

POJASNILO K PRIMANJKLJAJU

Za mestne finance pooblaščen odbornik De Simone je dal javnosti nekatera pojasnila glede proračunskega primanjkljaja v znesku 368 milijonov lir.

Povišani stroški mestne občine se tičejo v prvi vrsti večjih izdatkov za občinske uslužbenke. Ta postavka znaša 140 milijonov več kot poprej. Opravičuje se s splošnim povišanjem plač vseh državnih uslužbencev in s tem v zvezi tudi občinskih. Za splošne izdatke je predvidenih 54 milijonov več. Med te so vključeni stroški za novo krilo mestne palače, za različne podpore kulturnim in športnim ustanovam. 41 milijonov več bo morala občina potrositi za vzdrževanje mestnih ulic, trgov in nasadov. Pri javni dobroti bo treba 22 milijonov. Za najemnine šolskih prostorov in za njih vzdrževanje je potrebnih drugih 14 milijonov več. To so po odbornikovem pojasnilu samo najvažnejše postavke, ki terjajo zvišane stroške.

Na koncu svojih pojasnil pravi odbornik De Simone, da so vznemirljive govornice o velikem primanjkljaju bolj plod politične propagande kot pa stvarne kritike.

Odbornikovega mnenja ne moremo popolnoma potrditi, zlasti, ko vidimo, kako se postopa pri javnih delih. Ponekod na primer asfaltirajo cestišče, ko je to napravljeno, zopet razbijejo asfalt, ker je treba napeljati vodovod ali odtočne kanale. Če bi vse hkratu napravili, bi bili stroški gotovo manjši. Tudi ko gre za kake podpore kulturnim ustanovam, ne vidimo nobene postavke za slovenske kulturne organizacije.

OBMEJNI RAZGOVORI

Prejšnji četrtek zjutraj so se odpravili v Novo Gorico k uradnim razgovorom od poslanci komunalnih in gospodarskih odborov. V občinski palači je sprejel goriške goste načelnik gospodarskega sveta Gabriel Mayer. Nato jih je pozdravil novo goriški župan dr. Strukelj. V toplih besedah mu je odzdravil goriški župan dr. Gallarotti, nakar so odposlanci začeli z razgovori. V goriškem odposlanstvu so sodelovali poleg župana še pokrajinski predsednik dr. Chientaroli, predsednik trgovske zbornice inž. Rigonat ter drugi izvedenci. Za tolmača je bil didaktični ravnatelj dr. Leban. Z jugoslovanske strani so bili na seji še poslanec Milan Vižintin, predsednik kopskega okrožnega odbora Jože Eržen in predsednik koperske trgovske zbornice Lojze Lesjak.

Na dnevnem redu so imeli več točk. Razpravljali pa so v glavnem o sledečih: o avtocesti Ljubljana-Gorica-Villesse, o večji zmogljivosti železniških zvez med Gorico in Novo Gorico ter o dvolastniških zemljiščih. Glede avtomobilske ceste so se domeni, da bi bilo najugodnejše križišče nekje blizu goriškega pokopališča. O železniški zvezi bodo razpravljali še na prihodnji seji ob navzočnosti strokovnjakov.

V zvezi z izboljšanjem obojestranskega prometa so izrazili željo, naj se odpre prehod na Gabrijelovi cesti, blok pri Neblem naj bi pa ostal odprt ves dan. Pri Rdeči hiši naj se razširi železniški podvoz, v postev naj se vzame tudi možnost za skupno uporabo mirenskega letališča. Glede razlastitve zemljišč, nujnih slučajev je 17, so delegati sklenili, naj jih danes preučijo posebna mešana podkomisija v Novi Gorici. Rešili so tudi vprašanje zasilnega odtoka greznic iz Nove Gorice.

Zastopniki obeh mest so res stvarno marsikaj ukrenili in so se domenili, da se bodo v duhu obojestranskega sodelovanja še sestali. Po dolgih razgovorih so povabili italijanske goste na obisk v kromberški lesni kombinat in v dobrovsko zadružno klet.

Jamlje:

VODA JE PRITEKLA

Voda, luč in ceste, to troje je bilo že zdavna v našem kraškem Dolu vedno pečeče vprašanje. Hvala Bogu in prizadevnim oblastem, danes imamo vse to.

V nedeljo dopoldne je prvič pritekla voda tudi v to zadnjo kraško vas, ki je bila vsa stoletja brez nje. Trpeli so ljudje, manjkala je živini. Zavedali smo se, kaj pomeni biti brez vode, ali biti navezani na nekaj litrov, katere so pripeljale vojaške cisterne. Zato so se vsi vaščani zbrali v nedeljo na trgu okrog vseh deželnih in domačih oblastih, da prisostvujejo slovesnemu trenutku. Vas je bila okrašena, godba je igrala, ko so prihajali gostje: nadškof, prefekt, predsednik deže'e s domačim deželnim svetovalecem Jarcem, domači župan Jarc z okoljskimi župani, vojaške in šolske oblasti, predstavniki vodovodne družbe in podjetja Cesia, ki je zgradilo vodovodno omrežje.

Goste je najprej pozdravil doberdobski župan, ki je poudaril veliki trud vseh oblasti. Omenil je tudi stroške, okrog 100 milijonov za Jamlje in okolico. Celotni kraški vodovod je pa stal okoli 230 milijonov. Ku-

bični meter vode bodo plačevali domačini po 40 lir.

Govoril je tudi prefekt kot predstavnik ministra javnih del in drugi oblastniki, nakar je goriški nadškof blagoslovil vodovod s primernimi besedami. Prefekt je nato pritisnil na gumb in v deset metrov visokem curku je brizgnila hladna tekočina iz vodo meta in je vse prepričala, da tudi Kras ni več brez vode.

ZAKLJUČEK ŠOLSKEGA LETA

Goriške slovenske srednje šole so končale v soboto letošnje šolsko leto s skupno sveto mašo v stolni cerkvi. Prav vzpodbudno je bilo gledati veliko število naše srednješolske mladine pod vodstvom ravnatelja in profesorjev, ko so poslušali besede na pot svojega kateheta Komjanca.

Se isti dan so se zaključile profesorske seje za zaključno ocenjevanje. Se isti dan so bili razobešeni sezname končnih uspehov. Na višjih srednjih šolah so sledeči izidi. V I. učiteljskihihi sta dve dijakinji izdelali, ena ima popravne izpite, dva sta zavrjnena. V II. razredu so štiri dijakinje izdelale štiri pa imajo popravne izpite. V III. razredu so izdelali trije, eden ima popravne izpite, ena dijakinja bo pa morala zaradi bolezni po'agati jeseni vse izpite. V IV. razredu so vsi pripuščeni k usposobljenostnemu izpitu.

Na višji gimnaziji, v IV. razredu so izdelali štirje, zavrjnjeni so štirje. Iz I. razreda so vsi pripuščeni k izpitu. Na liceju je pa takole: v I. razredu jih je 5 izdelalo, 6 jih ima popravne izpite, eden je zavrjnjen. V II. razredu liceja so 4 izdelali, 2 imata popravne izpite. V zadnjem razredu so vsi pripuščeni k maturi. Uspehi so srednje dobri.

Na enotni nižji srednji šoli v I.a razredu je izdelalo 10 učenk, 4 imajo popravne izpite, 3 so pa zavrjnene. V I.b razredu: 14 izdelalo, 3 popravljajo, 3 zavrjnjeni. V I.c razredu: 11 izdelalo, 6 jih popravljajo, 4 so padli. V I.d razredu: 10 uspešno končalo, 3 popravljajo, 6 zavrjnjenih.

Nižja gimnazija: V II.a je izdelalo 8 dijakov, 5 jih popravljajo, 2 sta zavrjnena. V II.b jih je 7 izdelalo, 3 popravljajo in 2 sta zavrjnena. Iz III. razreda so vsi pripuščeni k nižjemu tečajnemu izpitu.

Na strokovni šoli v II.a je 8 dijakov izdelalo, 4 imajo popravne izpite, 6 jih je zavrjnjenih. V II.b razredu je 9 dijakinj izdelalo, 5 ima popravne izpite, ena je zavrjnena.

Notranji izpiti so se začeli že v ponedeljek. Mature pa se bodo začele v začetku julija. Vsem maturantom želimo, da bi se vsi dobro izkazali.

ŠOLSKA RAZSTAVA

Ob koncu šolskega leta so pripravili dijak slovenskega učiteljskega in strokovne šole razstavo risarskih izdelkov v šolskih prostorih v ul. Randaccio. Višješolci so razstavili približno 38 del, z nižje jih je pa okrog 60.

Izmed bo'jših izdelkov so vredni omembe: »Cvetje in sadje« dijakinje Nabergo

Iz Goriške

in »Studij rastlin« Nevine Rožič iz zadnjega letnika učiteljskega. Posebnost zase je K'anjšček iz istega razreda, ki obeta, da se bo v risarski umetnosti še dobro razvijal. Iz drugih razredov se odlikujejo še Mauri Netaša (Ptice), Leban Maja (Pustna komedija) in Maraž Lucija (Tihožitje). Tudi iz spodnjih razredov se izkazuje ta in ona risba. Poudariti je treba, da jih je na splošno dosti dobrih, tehnično dovolj izdelanih; v celoti pa kaže ta razstava precejšnjo raznovrstnost.

PEČ

Po precejšnjem premoru bo v soboto stopil pred oltar župne cerkve zopet nov par mladoporočencev. Zakonsko zvestobo si bosta obljubila domačinka Dorica Vovk in domačin Ivo Florenin. Nevesta je uslužbenka v tovarni, ženin pa dela pri podjetju Koren v Gorici. Domači fantje in vsi znanci želijo novemu paru obilo sreče!

SOVODNJE

V soboto zvečer so naš otroci osnovnih šol iz Sovodenj in Rupe zelo razveselili. Pod vodstvom učiteljstva so pripravili zaključno šolsko prireditev s pestim sporedom. Učenci so nastopili kar s štirimi prizorišči: petjem, recitacijami in deklamacijami. Šolsko dvorišče je bilo polno staršev in drugih gostov, ki so živahno ploskali pridnim otrokom. Učenci so razstavili tudi svoja ročna dela, ki kažejo veliko spretnost in natančnost.

Po občini se precej govori o nameravanem tovarniškem pasu. Brali smo tudi polemično izjavo našega župana o tem vprašanju. Z njo se pa v celoti ne more strinjati veliko število občanov iz več razlogov. Nove industrije bodo gotovo prinesle nekaj zaslužka, a ne toliko domačinom kot ljudem od drugod. Saj opazamo, da so že po sedanjih tovarnah nameščeni naši ljudje le kot delavci nižje kategorije. Med uradniki in vodilnim osebjem ne najdeš Slovenca. Če pa bodo po našem ozemlju gradili tovarniška poslopja drugod pa stanovanjske hiše, bodo našim ljudem plačevali kvadratni meter zemljišča največ po 300 do 500 lir. Zgubili bomo še tisto malo plodnega polja, kar ga imamo. Res je zapuščaenje kmetijstva vsedrjavni pojav, s tem pa še ni rečeno, da moramo tudi sami spodbujati korenine, ki dajejo sokove našemu obstoju in etnični enotnosti naša o emlja. Morda bo res Gorica segala po petdesetih letih tudi do Vipave, o čemer pa dvomimo, toda to zopet ni razlog, da bi kar na lepem rekli, prekrižajmo roke, saj nas bo že tako zlodej vzela.

Stvarni zaključek bi bil torej ta, naj se morda postavi kaka nova industrija, toda z jasnimi pogoji, da se bodo uslužbile najprej domače delovne sile tudi na vodstvenih mestih. Drugo je pa to, da bi nikakor ne smela biti vezana vsa naša zemljišča kot industrijsko področje. Vzgledi industrializacije okrog Devina, Podgore in drugod jasno kažejo, kako se tam izgublja naša etnična enotnost.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

II. revija slovenskih popevk

V soboto zvečer je bila druga revija slovenske popevke in včeraj sta sledili še dve ponovitvi — tržaški Avditorij je bil torej trikrat zaporedoma poln ljudi, ki so se prepričali o odličnem prizadevanju prosvetnega društva Barkovlje po čim lepši in pestrejši reviji popevk kljub vsem težavam in tesnem. Razen aranžerja in dirigenta Aleksandra Vodopivca, režiserja Adrijana Rustje in scenografa arhitekta Daria Jagodica so na reviji sodelovali sami diletanti, kar še stopnjuje simpatijo občinstva in našo simpatijo do pobude, do prizadevanj in do posameznih dosežkov. Tako velja naše priznanje učinkovitemu orkestru Miramaru, čigar storilnost je bila vseskozi na lepi ravni, in vsem pevcom, ki so se vrstili, da zapojejo nove slovenske popevke. Med njimi naj nam bo dovoljeno posebej citirati nekatere, ki so se nam zdeli zaradi temperamenta in žive muzikalnosti posebno učinkoviti: Odinea Zupin, Ljubica Berce, Miranda Caharija in Nora Jankovič.

K dobremu uspehu revije sta odločilno pripomogla Aleksander Vodopivec z dobrimi ter večkrat svežimi in domiselnimi aranžmaji in Dario Jagodic z okusno sceno opremo. V manjši meri sta se uveljavili slabokrvna režija in nerodno napovedovanje.

Toda mimo teh kritičnih pripomb, ki so spričo značaja prireditve morebiti celo odveč, nas zanima ugotoviti nekaj drugega in sicer odgovoriti na vprašanje, ki ga programska knjižnica postavlja uvodoma in ki jo tu kar povzamemo:

»O tem pa, če smo napredovali v svoji težnji, da bi ustvarili, da bi iznašli pristno domačo tržaško slovensko popevko, — o tem naj spet sodi naša javnost, to je, vi vsi!«

Morebiti je slovenska ljudska pesem celo zmožna, oddati svoje sokove pristno domači slovenski popevki, in to lahko doseže, ko bi slovenska popevka prevzela po njej nekaj tipičnih ritmičnih, melodičnih ali barvnih posebnosti. Tako o priliki, kakor so popevki prispevale svoje ljudska pesem ameriških črnecev ter španska in neapeljska pesem. Nekaj tega smo spoznali v dveh izmed pesmi, kar smo jih čuli v soboto: v mediumu swingu »Čakam te«, ki ga je v prvem delu sporeda zapela Odinea Zupin, in v slow-rocku »Pismo iz tujine«, ki ga je ista pevka zapela v drugem delu sporeda. V obeh pesmih smo spoznali sicer tipične vrvine slovenske etnične pesmi, a je v obeh primerih šlo za posebnosti alpske pesmi, to je koroške ljudske pesmi. V pesmi »Čakam te« so se značilni široki intervali alpske pesmi dobro amalgamirali z jazzovsko barvo aranžmaja, v »Pismo iz tujine« smo srečali v uvodu celo nespremenjen citat iz najpopularnejše koroške ljudske pesmi.

Po teh ugotovitvah in skrbnem razmišljanju nam ni bilo težko priti do zaključka, da Slovenci preradi istovetimo svojo ljudsko pesem z alpskim jodlanjem in da si drugače danes ne znamo predstavljati popularne glasbe; o tem priča tudi ogromen uspeh Avsenikov. A njihov še večji uspeh na Bavarskem in v drugih germanskih krajih priča obenem, kako malo prav Avseniki predstavljajo slovensko ljudsko pesem v svetu, saj jih Bavarci cenijo, kolikor spoznavajo v njih glasnike alpske ljudske glasbe na splošno.

Druga inačica, ki je vseskozi prevladovala v pesmih prve in druge revije slovenske popevke v Trstu, je povsem mednarodna in kozmopolitska, to je popevka, kakršno zahteva trenutno svetovni trg lahke glasbe. To je drugje stvar komercialne konjunkturo in je doseglo značaj veleindustrije. Slovenska popevka te vrste, ki jo lahko spoznamo zgolj po jeziku besedila, je še daleč do komercialne cene tujih pesmi v svetu. Ali naj tvegamo v zaključku tega razmišljanja še vprašanje, kakšna

ZANIMIVE SLOVENSKE KNJIGE

Slovenska Matica je izdala zadnji čas nekaj zanimivih izvornih del. Objavila je peto knjigo »Zgodovine slovenskega slovstva«, katero je napisal Joža Mahnič. Marijan Zadnikar je izdal pri isti založbi knjigo »Znamenja na Slovenskem«. Izšla je tudi knjiga Juša Kozaka »Pavlihova kronika«.

To je redna letošnja knjižna zbirka Slovenske Maticе, ki je pred nekaj leti obnovila svojo dejavnost in se že spet odlikuje med slovenskimi založbami po kvaliteti svojih knjig.

so besedila teh pristno domačih tržaških slovenskih popevk? Odgovor mora biti strog in negativen.

Vendar je bila ena pesem, ena sama, muzikalno zelo dobra, izvorna, živa. In to je slow-rock »Drag spomin«, ki ga je v drugem delu sporeda zapela Nora Jankovič. Ko bi prihodnja revija predstavila mnogo takih, bi potem lahko govorili o odlični slovenski popevki, čeprav ne pristno domači, in bi lahko s takimi popevkami začeli konkurirati s tujino. Kakor se spodobi na tem tako izrazito trgovskem torišču.

— 0 —

SEDMA ŠTEVILKA »LITERARNIH VAJ«

V 7. številki »Literarnih vaj« najdemo na prvi strani pesmi Danice Cepar s trgovskega zavoda, ki so kar dobre, delno tudi v izrazu, le da še ne razpolaga s primernim bogastvom pesniške besede. Danica Cepar je objavila tudi pripovedno črtico »Dekle, ki ni znalo ljubiti« in kjer tudi ugotavljamo kar gladko, tekoče pripovedovanje, kakršnega bi se ne bilo treba sramovati nobenemu mlademu pisatelju z bolj znanim imenom. Zdi se nam, da imamo opraviti pri Danici Cepar z resničnim literarnim talentom.

Toda take mlade talente smo odkrivali v »Literarnih vajah« že večkrat in prepričani smo bili, da nam bo zrastle iz njih nova dobra literarna generacija v Trstu. Toda iz tega ali onega razloga se naši upi niso skoraj nikoli izpolnili in vsi tisti talenti so šli v izgubo oziroma so umolknili, ko so zapustili srednjo šolo in odrasli »Literarnim vajam«, in močijo še danes. Uredništvo »Literarnih vaj« bi moralo posvetiti takim talentom več pozornosti in jim nuditi več vzpodbude in literarnega pouka, ker to je končno tudi namen te literarne revije srednješolske mladine. Verjetno večina tistih mladih talentiranih ljudi zato ne piše več, ker niso sami pravočasno spoznali svojih sposobnosti in dobili zaupanje vase. Gotovo pa je tudi, da je manjkala v Trstu revija za mlade literate, ki bi nadaljevala delo in prizadevanje »Literarnih vaj« in v kateri bi lahko objavljali svoje stvari tisti mladi pesniki in pisatelji tudi potem, ko prestopijo iz srednje šole na univerzo in se začenjajo smatrati za odrasle ter jim postane preozko v okviru »Literarnih vaj«. »Most« bo morda lahko premostil tudi to praznino.

V tej številki »Literarnih vaj« najdemo razen prispevkov Danice Cepar manj že kolikor toliko dozorlih pesmi in črtic, zato pa ne manjka takih, ki so jih napisali še prav mladi in v katerih utripa dosti še skoro otroškega čara in tudi humorja. Taki so prispevki Ivane Suhadolc »Moja veverička Pippos«, Petra Suhadolca »Straža« Roberta Rovattinija »Miš in stara gospa«, Vinka Sandalja »Srečanje z bivšimi součenci«, Nataše Sosič »Obup«, Marijana Carpanija »Kos z eno nogo«. Sonje Zerjal »Twist«, potem pa še prispevki Mirana Dolharja, Elke Valčič in drugih, ki jih ne mo-

remo vseh naštetih. Tudi nekaj pesmic je takih, da jih človek rad prebere.

Martin Jevnikar je objavil koristen esej o Slovenski Matici. Tudi to številko so ilustrirali talentirani učenci prof. Cernigoja sami. Ker je to zadnja številka 15. letnika »Literarnih vaj«, ji je priloženo kazalo.

NOVO DELO SIGRID UNDETVE V SLOVENŠČINI

Založba »LIPA« v Kopru bo v kratkem poslala na knjižni trg zgodovinski roman »Olav Audunov sin« na Hestvikuu, ki ga je napisala znamenita norveška in pri Slovencih že zelo priljubljena pisateljica Sigrid Undset. Že pred vojno je postal prvi bestseller njen obsežni zgodovinski roman »Kristina Lavransova hči«, prevedenih pa je bilo tudi še nekaj drugih njenih del.

Tudi »Olav Audunov sin« je zgodovinski roman, zajet iz norveškega srednjega veka, toda glavna oseba v njem je tokrat moški in predstavlja tako roman nekako preliutež proti romanu o »Kristini«. Ni dvoma, da bodo slovenski bralci z izrednim veseljem segli tudi po tej knjigi pisateljice, ki jim je draga, a je na žalost zdaj že pokojna. Umrla je leta 1949, stara 67 let. Na stara leta je morala celo v begunstvo, ker se je pred nacisti, ki so zasežili Norveško, umaknila najprej v Anglijo nato pa v Kanado, kjer je preživela ves vojni čas in s svojimi spisi tolažila Norvežane ter jim vzbujala upanje na zmago in na povratek svobode, katero je tudi še sama doživela, čeprav ji ni bilo dano, da bi jo dolgo uživala.

KRSTNA IZVEDBA MERKUJEVE SKLADBE

V Ljubljani je bil pred kratkim koncert, ki ga je priredilo društvo glasnih umetnikov v Sloveniji. Na sporedu je bila poleg skladb Škerjanca, Sivica in Ravnika tudi skladba Pavleta Merkuja »Prijazna smrt« za bas in klavir na besedilo Srečka Kosovega in Franceta Prešerna. Posvečena je Merkujevemu dijakom s tržaškega klasičnega liceja. To seveda ne pomeni, da jim želi prijazno smrt.

NOVA GALERIJA V TRSTU

V soboto so odprli v Trstu novo galerijo »La Bora«. Nova galerija, ki bo na razpolago tržaškim umetnikom, je v ulici Malcantona, 14 in uredili so jo na pobudo skupine tržaških umetnikov, ki so tudi naredili v njej prvo kolektivno razstavo. To so slikarji: Celiberti, Coletti, De Cillia, Guacchi, Rosignano, Spacal, Sormani, Walcher in Zigaina. Kot povabljenec pa sodeluje tudi kipar Mascherini.

»PASTIRČEK«

Izšla je deveta in zaključna številka letošnje ga letnika mladinskega lista »Pastirček«. V njej najdemo članke o počitnicah, o rdečih češnjah, o mladinskih vzornikih, o skavtih, o sprehodih po Tržaškem, o športu in alpinizmu, o nastopu osnovnošolskih otrok v Avditoriju, o televizijskih predstavah, o papežu Janezu XXIII. in dopise mladine same. Poleg tega pa še pesmice in pripovedne črtice.

— 0 —

Mohorjeva družba v Celju je izdala tretjo knjigo Izbranih del Ivana Preglja. Knjiga šteje 470 strani.

V Hollywoodu je umrl v starosti 84 let ameriški komponist Louis Gruenberg, ki je spisal mnogo filmske glasbe, oper in komornih del. Najbolj znano njegovo delo je opera »Cesar Jones«.

Razstava Jožeta Ceja

Te dni je odprta v galeriji Rossoni na korzu Italia v Trstu umetniška razstava mladega goriškega slikarja Jožeta Ceja. Umetnik, ki tudi počuje risanje na slovenskih srednjih šolah v Gorici, je razstavil 15 akvarelov in 5 slik na olje.

Italijanska kritika je zelo pohvalno omenila Cejev umetniški prikaz. Ugajajo zlasti pokrajinski akvareli kot: Soča, Kalvarija in Kraška jesen, v katerih je Cej ubral svojo smer v bolj epsko širino okolja in ki tudi vsebinsko nekaj povedo. V ožjatih kompozicijah pa uporablja bolj krepke barve. V nekaterih, kot pri Kmetskem motivu, uporablja zelo posrečeno tudi ljudske umetniške vrvine.

V zvezi z razstavo smo zastavili mlademu umetniku — šel je komaj preko triindvajsetih let — nekaj vprašanj.

Kdaj ste se odločili za svoj umetniški poklic?

Spodbudo sem dobil že na slovenski nižji gimnaziji, ko sem prejel na šolski razstavi prvo nagrado. Zahvaliti se moram tudi profesorjem risa-

nja, ki so mi kazali smer. Od takrat sem se začel zanimati za risanje in sem nadaljeval tudi iz lastnega nagiba in veselja do umetnosti.

Kakšno smer ubirate v svojem umetniškem udejstvovanju?

O smeri bi še ne govoril, ker je pri vsaki umetniški poti še vedno tudi iskanje. Zanima me akvarel, pokrajina in sodobna umetniška smer ter precej tudi ekspresionizem. Zdaj vse to še povežem, čeprav iščem nove oblike. Od prve razstave v Gorici se skušam vztrajno izpopoljevati.

Kakšne načrte imate za svoje bodoče delo?

Iska! bom pokrajinske motive, katerim bi rad vdahnil svojo besedo. Zato bom letos potoval po Dalmaciji in Grčiji, da si nabereim skic in osnutkov, katere bom pozneje vrgel na papirno. Zanimivo sem šel do Splita, me je pokrajina navdušila. O vsem tem bom pripravil razstavo. Ne bom pa še govoril kdaj in kje.

r. b.

GOSPODARSTVO

Boj črvičnosti pečkastega sadja

Žalosten in jezen je sadjar, če ugotovi, da je večina jabolčnih in hruškovih plodov črvičit, piškavih. Kdo povzroča črvičnost in kako jo preprečimo?

Črvičnost jabolk in hrušk povzroča isti škodljivec, in sicer jabolčni zavijač (carposapsa pomonella), ki prezimi navadno v obliki bube in spomladi vzleti metuljček. Samica zaleže jajčeca na plodove ali v bližino, iz jajčec se izvalijo ličinke, gosenice, ki se potem zarijejo v plodove. Kako vse to preprečimo?

Nastopiti moramo že proti metuljčku, čim vzleti po prezimitvi. A kdaj vzleti? Vzlet metuljčka zavisi od vremena. Če je toplo vreme, posebno v popoldanskih urah, se pojavijo pri nas prvi metuljčki že prve dni maja, ali pa lahko celo prej. Če pa je vreme slabo, hladno in deževno, bo to za mnoga zadržalo vzlet; do njega bo prišlo komaj konec maja ali pa tudi celo še sredi junija. Ko pa metuljčki vzletijo, se v 2-4 dneh oplodijo in samica začne polagati jajčeca samo v slučaju, da znaša srednja dnevna toplota več kot 15° C. Tudi inkubacija jajčk, to je doba, v kateri se iz jajčka izleže ličinka, zavisi od toplote. Če je toplota izpod 15° C, traja inkubacijska doba najmanj 20 dni; pri toploti od 20° C traja doba 10 dni, pri toploti 25° C pa celo samo 5 dni.

Zaščitna sredstva

Navedene podatke moramo upoštevati, če hočemo pravilno uporabiti zaščitna sredstva, s katerimi hočemo uničiti najprej metuljčke, potem pa jajčka in ličinke, slednje seveda prej, kot se zarijejo v plod. — Premnoga opazovanja zaščite sadnega drevja so dognala, da zaščitna škropljenja prevečkrat niso pravočasna, mnogokrat nepotrebna — ker prezgodnja, večkrat prepozna, redno pa nezadostna. Metuljčki namreč ne vzletijo vsi hkratu, marveč se vzleti vlečejo lahko tudi 2 do 3 tedne. Zato pa samo eno škropljenje ne more zadostovati. Pravilno bi morali nastopiti z zaščitnimi sredstvi vsakih 10 dni, vse do prvega tedna

MEDDOBJE MED MOLŽAMA

Na malih kmetijah molžejo tudi 3-krat na dan, drugače pa je na vsem svetu uveljavljena 2-kratna dnevna molža.

Nastane vprašanje, katero meddobje je najbolj priporočljivo pri dnevni 2-kratni molži? V tem oziru so delali poskuse marsikje na svetu in ugotovili naslednje: Pri dnevni 2-kratni molži je najbolj priporočljivo, da se molža izvrši kolikor mogoče točno vsakih 12 ur. V tem slučaju se na molze tekom dneva najvišja količina mleka. Tu znaša meddobje 12 ur in 12 ur. Če pa se meddobja spremenita v 10 in 14 ur, pade količina dnevno namolženega mleka za manj kot 1%, dočim se pri meddobju 16 in 8 ur zniža za več kot 3%.

Torej je najbolj priporočljivo molsti kraje v enakih presledkih.

julija, pri tem pa ne pozabiti, da so navadno glavni vzleti v drugi polovici maja in da je koncem maja in v začetku junija zaščita najbolj učinkovita.

Plodove pa zaščitimo s škropljenjem učinkujočih škropiv, med katera prištevamo: 1 kg svinčenega arzenata na 250 do 300 litrov vode; 1 kg »gesarola 50« ali »gaberola 50« na 400 do 500 litrov vode; 100 gramov »carposana 50« na 100 do 150 litrov vode.

Vse to pa velja samo za prvi rod. Od tega napadeni plodovi odpadejo še drobni. Poznejši debeli plodovi so napadeni od drugega roda, ki se pojavi kakšenkrat že sredi julija, v večji meri pa avgusta. Tudi proti temu rodu moramo škropiti z zaščitnim škropivom. Paziti pa moramo, da v zadnjih 5 tednih pred obiranjem ne uporabljamo ne arzenata in ne carposana, ker bi lahko kaj strupa ostalo na plodovih. Gáberol in gesarol človeku nista nevarna in zato lahko z njima škropimo tudi še tik pred obiranjem.

Zavijači prezimijo večinoma v obliki bub v razpokah med lubom in mahom na deblu in debelejših vejah. Zato moramo pozimi lub in mah ostrgati in sežgati.

—0—

Zmrznjeno meso

Daleč čez polovico mesa, katerega porabi v Angliji, so pripeljali iz prekomorskih dežel predvsem iz Nove Zelandije, Avstralije, Argentine, Urugvaja, ZDA in Kanade. Iz teh dežel prvažajo predvsem zmrznjeno govedino, pa tudi ovce, zajce, kunce, piščance-pohance in še druge vrste mesa, vse v zmrznjenem stanju. Ne uživajo pa zmrznjenega mesa samo Angleži, marveč tudi drugi narodi in tako tudi Italijani.

Zmrznjeno meso ima svoje dobre in slabe strani: dobre so predvsem nizka cena in tudi dobra kakovost — a ne za juho —, med slabimi pa je glavna, da se meso kmalu pokvari, če ga takoj ne porabimo, čim smo ga vzeli iz hladilnika. Zato pa bo v Italiji med vročimi meseci zelo upadla potrošnja zmrznjenega mesa.

Imena postanejo pojmi

V vsakdanjem življenju srečamo na desetine besed, katera tudi uporabljamo, a jim ne poznamo izvora. Zanimivo je vedeti, da izhaja večina teh besed iz imen ali priimkov slavnih mož, iznajditeljev ali znanstvenikov. Izberimo nekatere najbolj znane.

Vsi poznamo magnet. Odkod ta beseda? Tako je bilo: Grk Magnes je šel na sprehod opirajoč se na palico z železno ostjo na koncu. V bližnji gori so skale vedno bolj privlačevale železno ost. Magnes je preučeval tisto kamenino in magnetit z magnetom vred je bil odkrit.

Iz šolskih knjig veste vsi, da je za Normani prvi prišel v Ameriko Krištof Kolumb. Po njem bi se torej moral novi svet imenovati Kolumbija. V resnici pa je kontinent dobil ime po morjeplovcu Vespucciju, ki mu je bilo ime Amerigo.

Med cveticami je znana fuksija, ki je že leta 1500 dobila svoje ime po botaniku Edwardu Fuchsju. Kameliji je dal ime jezuitski pater Giorgio Camelli, ki je prinesel cvetico s Filipinov v začetku 18. stoletja. Gardenija nosi svoje ime po ameriškem botaniku Alexandru Gardenu.

Nasprotno pa nima tobačni nikotin imena po kakem botaniku, marveč po francoskem diplomatu Jeanu Nicotu, ki je okoli leta 1570 razširil tobak po vsej Evropi.

Danes so se za hitro malico povsod udmačili obloženi kruhki ali sandviči. Krstil jih je nehote lord Sandwich, ki je bil tako strasten igralec, da ni imel časa niti večerjati. Sluga mu je prinašal v klub meso stlačeno med dvema rezinama kruha.

Veliki znanstveniki kot Volta, Ampere, Watt, so posodili svoje priimke za imena električnih merskih enot; volte, amperje in wate uporabljamo še danes.

Manj pogosti so mavzoleji. To so velikanski nagrobni spomeniki kot je na primer Teodorihov v Ravenni. Ime je prišlo od grškega kralja Mausolosa, ki je ukazal postaviti svoji ljubljeni ženi tak nagrobnik, ki bo vse druge prekašal in ga bodo imeli za osmo čudo sveta.

Iz francoske revolucije poznamo morilno sekuro ali giljotino. Prvotno se je imenovala »lujizeta« po mehaniku Louisu, ki jo je izumil. Pripravo pa je izpopolnil zdravnik Jožef Guillotin in je dobila po njem ime giljotina.

(Nadaljevanje na 9. strani)

Holandski rastlinjaki

Od vsega holandskega izvoza predstavlja kmetijski pridelki 34%. Ta visoki odstotek je sestavljen predvsem iz izvoza cvetic — posebno čebulic —, lepotičnih rastlin in povrtnine. Semena, čebulice in korenine cvetic ter lepotične rastline izvažajo Holandci po celem svetu, s povrtninami pa krijejo domačo potrebo in jim še mnogo ostane za izvoz predvsem v Nemčijo in Anglijo. Poleg povrtnin pa izvažajo tudi grozdje. Na prostem pa ne bi na Holandskem dozorel niti en grozd. Grozdje kakor tudi glavna povrtнина se razvije in dozori v premnogh velikanskih rastlinjakih, ki ponekod izgledajo kot prozorne ve-

like naselbine. V rastlinjakih vlada seveda umetna toplota.

—0—

SIRI SE REJA PEGATK

V zadnjih dveh letih prisostvujemo močnemu razvoju reje pegatk (faraonk). Statistika pravi, da se je lansko leto v Italiji izvalilo 8 milijonov in 340 tisoč pegatk, od katerih so pustili za rejo okoli 100.000 samičk, ostale pa zredili za meso (kot piščance pohance). Računajo, da je znašal izkupiček za pegatke skoraj 6 milijard lir. Trenutno je Italija v Evropi vodilna glede vzreje pegatk, katerih nekoliko izvozijo v Anglijo in Francijo.

VIRGILU ŠČEKU V SPOMIN

V vojnoodškodninskem odboru sta bila Gorjan, zastopnik Kmetijske stranke, in Graziani, predstavnik fašistov, vedno pripravljena za najbolj oster nastop. A to ni nič

114 Dr. E. BESEDNJAK

pomagalo, ker sta bila s Slovenci v manjšini. Isto velja o dveh tajnikih, dr. Targioni-ju in dr. Sturaniju, ki sta ostala v Rimu in ju je Šček vodil od ministra do ministra ter vzdrževal v stikih z rimskimi časniki.

Namen te politike je bil dopovedati ministru Ferrarisu, da odbor ni vrgel puške v koruzo, temveč da bo nadaljeval boj v smislu sklepov goriškega shoda. Ogorčeni minister Ferraris je nekoč rekel enemu od tajnikov: »Pojdite že vendar enkrat v Gorico! Kaj neprestano sitnarite tod?«

Iz vseh razgovorov se je dalo trdno sklepati, da bi vlada rada požrla, vsaj postopoma, odškodninski zakon. Minister Ferraris nam je pripovedoval zgodbo, ki je prav zato poučna.

»Ko sem bil še deček in sem živel s starši, brati in sestrami v domači hiši, je imela mati navado, da je za božič spekla dolgo, dolgo potico. Prvi dan je vsak družinski član dobil lep velik kos, drugi dan nekoliko manjšega, tretji še manjšega, četrty dan smo prejeli le rezino, peti dan rezinico itd., dokler ni potica izginila.«

»Tako je, dragi gospodje, tudi z vojno odškodnino. Italija je naredila v dnevih zmage in veselja načrt za vojno odškodnino, kakršnega nima nobena država. Glejte, saj ni Francija skoro nič pozidala, Jugoslavija pa sploh nima odškodninskega zakona. Italijansko velikodušnost, ki je priklopela do vrhunca v dnevih zmage, so kajpada čutile dežele, kjer se je začelo najpoprej zidati. Ta-

krat smo mislili, da nas bo odškodnina stala največ 4 milijarde, sedaj pa ne vemo, če bo zadostovalo 11 tisoč milijonov. (Takratna vrednost.) Država se nahaja danes v strašni denarni krizi, dnevi navdušenja so daleč za nami.«

KAJ SMO DOSEGLI?

Kljub tem izjavam se je vendar nekaj doseglo. Nasproti vsem težavam smo se mi sklicevali na zakon. Da se je v veliki meri za Benečane zakon že izvršil, nam je v pomoč, kajti kar velja za stare pokrajine, mora tudi za nove.

Tako je odločen nastop vojnih oškodovancev rodil prve uspehe. V Gorici je vlada ustanovila nov oddelek za izplačevanje vojne škode. Število uradništva se je podvojilo, vlada je dovolila nadaljnje kredite, rok za vlaganje dokumentov se je podaljšal. Sicer pa kaj bi naštevali nove točke.

Ne smemo pozabiti enega: naša akcija je preprečila grozovito zlo. Vlada je že bila pripravila načrt, da bi vojno odškodnino plačevala po sistemu »a forfait«, to se pravi, da se ne bi sploh nič cenilo, ampak oficirji bi prišli v vas z blagajno in na licu mesta izplačali vsoto, za katero bi se domeni zasopniki vlade in oškodovanec. Tega sistema so se poslužili Angleži tam, kjer so njihove čete oškodovale francoske vasi.

Pri nas bi se stvar takole godila. Oficirji bi prišli z žvenkom in cvenkom v naše vasi in bi pozvali oškodovance. Vladni zastopnik: »Koliko hočeš?« Oškodovanec: »Štideset tisoč!« Vladni zastopnik: »Tu vzemi deset tisoč. Ako ne gremo naprej po vsej deželi in se vrnemo šele čez nekaj let.«

Kaj bi iz tega nastalo? Ljudstvo je zadolženo v posojilnicah in trgovinah in komaj čaka, da pride do denarja. Velik del ali

večina oškodovancev bi segla po denarju. A vsi bi ne mogli koj pričeiti z zidanjem. Ljudje bi denar porabili in v par letih bi ne bilo ne denarja ne hiše. Tak način odškodovanja bi postal prav gotovo gospodarski grob našega naroda. Vlada bi prihranila nekaj milijard, a naša dežela bi bila uničena.

Naša velika agitacija je imela vsaj ta uspeh, da je vlada opustila načrt, s katerim se je delj časa ukvarjala.

JEDLI BOMO ZOPET ČRN KRUII

Virgilu Ščeku se je za njegovo neutrudno in požrtvovalno delo zahvalil stalni odbor vojnih oškodovancev. V njem so imeli veliko večino Italijani, a so mu vendar enodušno izrazili hvaležnost. Šček je priznaval, da ima država 100 milijard dolga in 8 milijard letnega primanjkljaja, a da je od vlade odvisno, ako hoče primanjkljaj povišati za par milijard.

»Vlade so jele štediti proti koncu leta 1920. Preje so razsipavale, saj je znano, da so samo za Trst darovale 174 milijonov lir. Od vseh vlad je v štedenju najhujša sedanja,« je izjavil. Mussolini je rekel: »Štedili bomo, če bo treba, do kosti. In če bo treba, bomo zopet jedli črn kruh, kakor med vojsko.«

To so bile le besede, dejanja so bila drugačna. Oktobra meseca se je namreč ustanovil v Trevisu širši odbor vojnih oškodovancev, kateremu so prisostvovali zastopniki iz Vidma, Benetk, Trevisa, Belluna, Vicenze in Gorice. Nova centrala je začela izdajati glasilo »Il grido delle Venezie«, ki »bo stal 100.000 lir letno,« kot je bilo najavljeno.

List je hotel pisati o pritožbah vojnih oškodovancev in staviti vladi enotne predloge. Dotedanje prakse, da je en odbor vpil, drugi pa hotel, kar je vlada želela, naj bi bilo konec. Postopek bo enodušen in Mussolini ne bo mogel prezirati enotnega mišljenja šestere pokrajin — so rekli.

(Dalje)

Ni jim bilo treba dolgo čakati.

Pogumni in gibčni mali Tinček je točno napravil vse, kar mu je naročil Janez. S pipcem je prerezal Evici vezi, palček Oprezalček pa je medtem prisluškoval pri vratih, da bi jih vendarle kak razbojnik ne presenetil. Ko je bila Evica rešena vrvi, ji je naglo masiral roke in noge, ki so ji kar o'rpnilile od dolgega ležanja, tako da je le s težavo vstala; dal ji je tudi piti iz svoje čutarice okrepčilne pijače iz gozdnih zeljš in sadežev in takoj se je mnogo bolje počutila. Potem sta jo s Tinčkom dvignila, da je lahko zlezla skozi lino, in na oni strani ji je Janez pomagal na tla. Bila je res lepa in prijazna deklica, z dolgimi plavimi lasmi, ki pa so bili zdaj vsi razmršeni, ker si jih toliko časa ni mogla počesati. Janez in Matija sta bila prav zadovoljna, da je bila rešena, ni pa jima bilo prijetno, ko ju je poprosila za glavnik, pa ji nista mogla ustreči. Šele takrat sta se spomnila, da se še nista počesala, odkar so odšli z doma. Doma je mati skrbela, da si dečki vsaj zjutraj niso pozabili počesati svojih griv.

Na srečo so ji palčki lahko post egli z lepim glavnikom, ki so ga drugače potrebovali za razčesovanje svojih brad. Vsi vneti in polni občudovanja so se smukali okoli deklice. Dva palčka sta jo odpeljala na varno v temo pod košatim drevjem ob robu gozda in ji postregla z okrepčilom, ki sta ga imela s seboj. Ostali pa so se pripravili na odločilni spopad z razbojniki.

Vse je potekalo tako, kot je bil Janez zasnoval, vendar pa ne brez nevarnosti, saj bi se vsak hip lahko kateri od razbojnikov prebudil. Tinček in palček Oprezalček sta previdno odprla vrata sobice, v kateri so imeli razbojniki ujetu Evico, in se splazila skozi shrambo za živila in še drugo, ki je očitno služila za orožarno in za razbojniško spa'nico, v večjo prednjo sobo, kjer so bili zbrani razbojniki. Previdno sta za ped odprla vrata in pokukala vanjo. V svetlobi leščerbe, ki je visela na železni

Trije bratje gredo po svetu

F. J. 14

PRAVLJICA

verigi s stropa, sta opazila kakih sedem razbojnikov, ki so spali po mizo v kotu z glavami naslonjenimi na komolec, ali pa kar po tleh. Vsi so imeli dolge razmršene lase in brade, oblečeni pa so bili v ovčje kožuhe. Kar strašno jih je bilo pogledati. Vsi so nosili za pasom do'ge nože ali celo sablje in pištole, ob stenah pa so stale prislonjene do'ge puške in sulice. Smrčali pa so tako, da je bilo grdo slišati. Ves prostor je tako smrdel po žganju in vinu in je bil tako zakajen od tobačnega dima, da je Tinčku in palčku Oprezalčku kar sapo vzelo. Morala sta zbrati ves svoj pogum, da sta se upala splaziti v sobo. S kar največjo previdnostjo sta stopala med na tleh ležečimi telesi, da bi ne stopila kakšnemu razbojniku na roko ali nogo, ker potem bi bilo joj. Bogve, če bi se jima še posrečilo pobegniti nazaj v zadnji konec kočice in uiti skozi lino. Če bi ju razbojniki ujeli, bi ju gotovo strahovito nabili in morda celo ubili, ker sta rešila Evico. Zato je veljalo biti čimbolj previden.

Vendar je šlo vse po sreči. Previdno sta odrinila zapah. Zunanaj so že čakali Janez, Matija in palčki. Splazili so se noter in kot bi mignil povezali speče razbojnike. Vrvi in jermenov je bilo v koči več kot dovolj in palčki so jih strašno urno nosili od vsepovsod. Najbolj trdo pa so povezali poglavarja Spičmuha, ki so ga palčki do'bro poznali in se ga najbolj bali. Vse križem so ga prevezali z vrvjo, da je bil podoben debeli salami. Pri vsem tem se razbojniki niso niti zbudili in so smrčali kar naprej, tako so bili pijani.

(Dalje)

Kaj bomo s prostim časom?

(Nadaljevanje s 3. strani)

Sele danes si upamo odkrito trditi, da je prosti čas morda važnejši kakor pa čas, ki ga ubije človek z delom. Medtem ko si sociologi ne pomišljajo več izjavljati, da delo — zlasti v svojih frakcioniranih in ponavljalnih oblikah — nujno vsebuje mučne elemente prisiljenosti in discipline, postavljajo oblikovanje človekove osebnosti predvsem v prosti čas.

Prav prosti čas bi moral namreč omogočiti skladni razvoj vseh tistih strani človekove osebnosti, ki si jih človek zaradi po-

manjkanja možnosti in časa ni mogel razviti pri poklicnem in obveznem delu.

Vrniti vrednost prostemu času

V nekem smislu bi bilo torej potrebno preobrniti lestvico vrednot, s katero smo merili človekovo dejavnost, in vrniti aktivnosti v prostem času njeno prvotno vrednost. Delo je potrebno, toda s'avitati ali oboževati delo v njegovih najbolj mehaničnih in neosebni oblikah, ki so popolnoma brez iznajditeljskih in duhovno-oblikovanih elementov, je le moralistično pidižanje.

Vsa prizadevanja moderne psihologije in sociologije grede za tem, da odpravijo nevspečnosti avtomatičnega in zgolj ponavljalnega dela, kot je delo ob tekočem traku, in da skrajšajo delovni čas ter podaljšajo prosti čas.

Kaj pa bo napravil človek s svojim prostim časom? Glede tega grede mnenja močno navzkriž. Tisti, ki zaupajo v človeka, v njegovo svobodno pobudo, nočejo preveč predvidevati, kako bo prebil svoje proste dni. Pustimo ga, da živi po svojem talentu in po svojih nagnjenjih — svetujejo. Tisti pa, ki imajo manj organizacije in načrtovanja za vsako ceno, ter strogi moralisti pa bi hoteli organizirati tudi počitek in oddih, prosti čas in »hobby«.

Kot pravi pesimisti nimajo nikakega zaupanja v človeško spontanost, in smatrajo človeka za že po naravi pokvarjenega in zlobnega, ki da zato vedno potrebuje vodstva in varuštva. Toda kdo bo vodil naše voditelje in naše varuhe?

ZAMEJSKI MLADINSKI TABOR 1964 NA KOROŠKEM

Prvi tabor zamejske mladine je bil v Gorici leta 1962. Letos bo tabor na Koroškem. Na ta način hoče mladina najlepše proslaviti 550-letnico zadnjega ustoličenja karantanskega kneza v slovenskem jeziku. Tabor bo trajal od 10. do 12. julija 1964.

Glede udeležbe velja naslednje:

1. Prvi avtobus odpelje iz Trsta v petek, 10. julija, ob 14. uri s Trga Oberdan in se vrne v ponedeljek 13. julija okoli soldne. Cena za avtobus in celotno oskrbo 4400 lir.

2. Drugi avtobus odpelje iz Trsta v soboto 11. julija ob 14. uri s trga Oberdan in se vrne v nedeljo pozno zvečer. Cena za avtobus in oskrbo za dva dni je 3500 lir.

Oba avtobusa se ustavita v Gorici na Travnku ¼ ure po odhodu iz Trsta. Udeleženci naj prinesejo s seboj rjuhe. Vizum naj si preskrbi vsak sam. Prijavnice je oddati do 20. junija poverjenikom pripravljalnega odbora za Zamejski mladinski tabor skupaj s 1000 liarmi. Sprejema jih tudi uprava Novega lista.

Tabor bo trajal od 10. do 13. julija s športnimi prireditvami, izleti, kresom in proslavo 550-letnice zadnjega slovenskega ustoličenja koroškega vojvode.

Naša mladina je prisrčno vabljen, da se udeleži Tabora slovenske zamejske mladine 1964 v Celovcu in da s svojo prisotnostjo pomaga k uspehu Tabora.

Imena postanejo pojmi

(Nadaljevanje s 7. strani)

Današnje socialno orožje v ljudskih rokah je pa bojkot. Odkod pa ta? V 18. stoletju je živel angleški veleposestnik Boykott, ki je tako izžemal svoje delavce, tako neusmiljeno izterjal svoje dolžnike, da je vsa bližnja in daljna okolica sklenila, da ne pojde nihče več k Boykottu na dnino in da mu ne prodajo niti koščka kruha. Boykott se je moral izseliti iz tistega kraja, ker so vsi pretrgali vse stike z njim.

ŽENA IN DOM

Nekaj navodil za kopalke

1. Predno greste na dopust, kjer se boste kopalke in sončile, bodisi ob morju, rekah ali jezerih, bodisi v hribih, kjer je sonce močno, se nekoliko obsončite v domačem kraju! Izkoristite sončno nedeljo ali sončen popoldan in se sončite v kopalni obleki, da bo sonce moglo do kože tudi na tistih delih telesa, ki so navadno pokriti z obleko. Tako boste kožo že pred dopustom privadile soncu, da ne bo pozneje ob intenzivnem sončenju trpela.

2. Ako se prvič sončite na močnem soncu ob morju ali v gorah, se ne sončite dolgo, da se vam koža preveč ne vname. Otrok ne sončimo dalj kot pol ure.

3. Pred vsakim sončenjem morate kožo namazati s kremo ali oljem. Prve dni sončenja ščitite kožo z mazili proti sončni opeklini. Po nekaj dneh, ko je koža že navajena na sonce, smete rabiti kreme in olja, ki pospešijo, da koža lepo zagori.

4. Ne pozabite, da se nas prime sonce tudi v vodi!

5. Ako vas je sonce opeklo in se vam koža lupi, ne sončite se spet prekmalu. Počakajte raje nekaj dni, da se koža umiri in utrdi. Če boste olupljeno kožo prekmalu sončile, bodo na njej nastale grde, temne lise in pege, ki se jih boste težko znebile.

6. Močno opečeno in vneto kožo boste pomirile z mazilom, ki ga napravite na ta način, da dobro zmešate enake dele borovazolina, lanolina in burove vode.

7. Vsaka kopalca naj se, vsakokrat ko pride iz vode, če le more, preobleče v suho kopalno obleko. Mnogo bo pridobila na ta način na zdravju.

8. Ako si pri kopanju zmočite lase, jih morate dobro obrisati, ko pridete iz vode, nato pa jih na

soncu dobro posušite in jih med sušenjem razčesavajte. Tako vam lasje ne bodo izpadali.

NAUČIMO OTROKE PLAVATI!

Zadnja vroča nedelja je vzbila po vsej Evropi velikanske množice ljudi v vodo. Toda na žalost je tudi tokrat mnogo ljudi utonilo. Samo v Avstriji je utonilo po prvih poročilih v nedeljo 14 kopalcev, med njimi tudi otroci, ki niso znali plavati. V milanskem Idroscalu so utonili trije, in tudi od drugod javljajo smrtno nesreče pri kopanju, katerim je največkrat vzrok to, da kopalci ne znajo plavati.

Starši in drugi vzgojitelji, zlasti tisti, ki imajo opravka z otroki v počitniških kolonijah ob vodi, naj bi poskrbeli, da bi se naučili otroci plavati. Tako bodo zavarovani pred nesrečo v vodi. Imeli pa bodo tudi več užitka od kopanja, starši in vzgojitelji pa bodo lahko mirnejši, ker se ne bodo vedno bali, da se lahko pripeti otroku nesreča.

Plavanje pa je tudi najbolj zdrav šport, ker skladno razvija vse telo, zlasti pa prsni koš, in krepi vse mišice. Če hočete imeti torej zdrave in lepo razvite otroke, in če vam je pri srcu varnost otrok v vodi — naučite jih plavanja in to že takoj zdaj v začetku kopalne sezone.

Tudi v plavalnem športu je važno, da je mladina že zgodaj doma v vodi in da si pridobi pravo telesno konstrukcijo vodnih športnikov. Znano je, da dosegajo največje uspehe v plavalnem športu prav mladi tekmovalci, pogosto v starosti od 14. (zlasti pri dekletih) do 20. leta. Zato pa je treba z vežbanjem zgodaj začeti. Seveda pa z učenjem plavanja in z vežbanjem ne smemo pretirati. Mali organizem se ne sme preveč utruditi in tudi ne preveč ohladiti v vodi. Ko začne otroka stresati mraz v vodi in mu začne prihajati kurja polt, ali pa začne šklepetati z zobmi in jecljati, je treba z njim takoj na breg in na sonce.

Kulturne novice

V katedrali v Bristolu je bila te dni svetovna premiera opere »Martin's lie« (Martinova laž), ki jo je zložil Giancarlo Menotti za društvo prijateljev katedrale v Canterburyju. Opera je zložena nalašč za izvajanje v cerkvah. Dirigiral je Lawrence Leonard, režiral pa je Giancarlo Menotti sam. Izvedba je spadala v okvir festivala Mesta Bath, ki ga vsako leto organizira Yehudi Menuhin.

Kipar Marcello Mascherini pripravlja veliko samostojno razstavo. Prirejena bo v gradu knezov Turn-Taxis v Devinu.

9. t. m. je z Reke odpotovala slovenska plezalna odprava, ki bo plezala Cordillera Real v Andah. Sestavljajo jo Sandi Blažina (vodja), Lojze Golob, Tine Mihelič, Franc Savenc, Lojze Steblaj in dr. Ivo Valič.

Novo gledališče »La baracca« na trgu Perugino je uprizorilo pod vodstvom Mundesa Tieghija med drugimi deli svoje kratke dosedanje prve sezone tudi Ibsenovo delo »Strahovi«.

Na filmskem festivalu v San Sebastianu je dobil prvo nagrado, to je zlato školjko ameriški film »Amerika, Amerika«, ki ga je režiral Elia Kazan. Ta film je dobil tudi letno nagrado mednarodne zveze filmskih avtorjev.

V ponedeljek so se začele v vili Farnesina v Rimu slavnosti na čast Cesara Beccarie, za drugo stoletnico objave njegovega dela »O zločinah in kaznih«. Proslavo organizira Akademija dei Lincei v sodelovanju z italijansko komisijo UNESCO-a in pod pokroviteljstvom predsednika republike.

V Galeriji Lonza v ul. Imbriani 14 v Trstu je prirejena razstava orientalske umetnosti, ki so jo organizirali misijonarji. Razstavljeni so starodavni umetniški predmeti, ki so jih zbrali na svojih potovanjih po Japonskem, v Pakistanu, Indiji in Indoneziji. Razstava bo odprta do 30. junija.

Na Bledu je bil peti jugoslovanski festival jazz glasbe. Zadnji koncert je bil v soboto, 6. t. m. zvečer, ko so nastopili po en češki in poljski ansambel, trio Vasilija Beloševiča, znameniti Modern Jazz quartet iz Združenih držav in orkester Spree City Stampers. Ta orkester je posebej nastudiral za blejski festival skladbo »Triglav Blues«.

V nacionalnem muzeju San Matteo v Pisi so odprli razstavo grafičnih del italijanskega kiparja Emilija Greca. Odprta bo do 15. julija.

S kiparjem Emilijom Grecem se je ukvarjal mednarodni tisk zadnje mesece v zvezi s polemikami o bronastih vratih za stolnico v Orvietu, katerih reliefe je izdelal ta kipar, a je višji svet lepih umetnosti prepovedal, da bi jih namestili na vrata.

V petek 12. junija zvečer je v Marijanišču na Opčinah predaval o Slovencih v Nemčiji izseljenški duhovnik g. Ciril Turk. Predavanje je spremljalo mnogo barvnih slik.

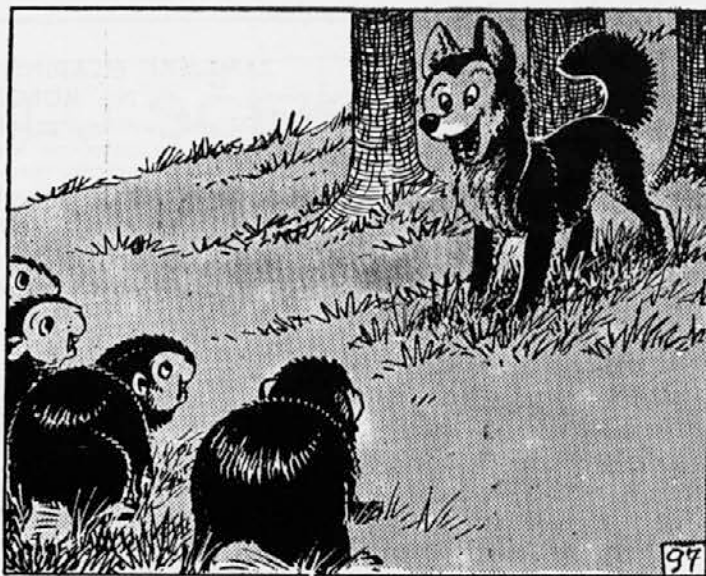
Srednja in strokovna šola v Dolini priredi v nedeljo, 21. t. m., ob 16. in ob 20. uri v Dolini zaključno šolsko prireditev. Vabljeni starši in prijatelji mladine.

ZA
NAŠE
NAJMLAJŠE

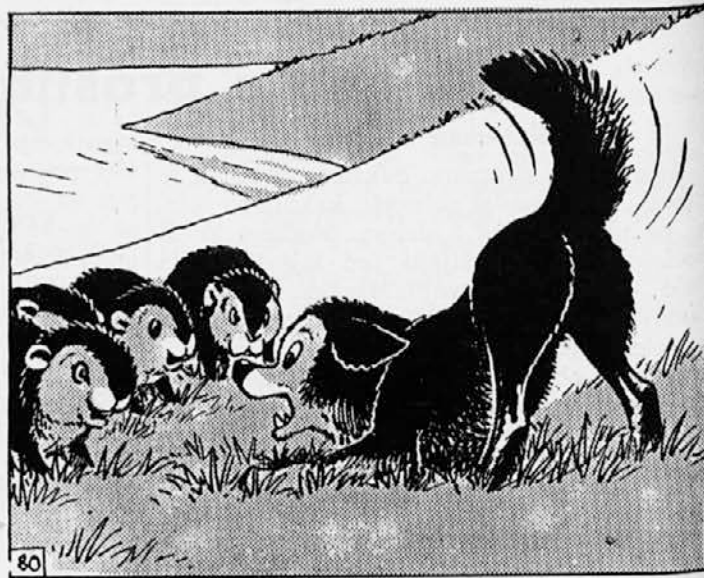
13

B A R E E

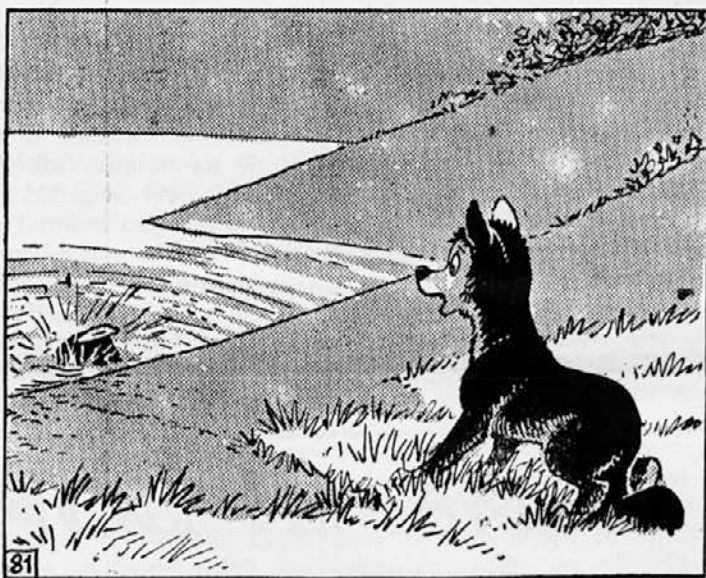
Po povesti
O. Curwooda
riše
Miki Muster

79. Umisko je končno opazil Bareeja in nepremično obstal. Če bi znal Baree govoriti, bi mu povedal: »Zdravo! Ali vas bom motil, če se malo poigram skupaj z vami.« Tako pa je le mahal z repom, kakor da ga hoče odtrgati. Umisko ni odgovoril. Njegovi tovariši so gledali Bareeja s široko odprtimi, začudenimi očmi.

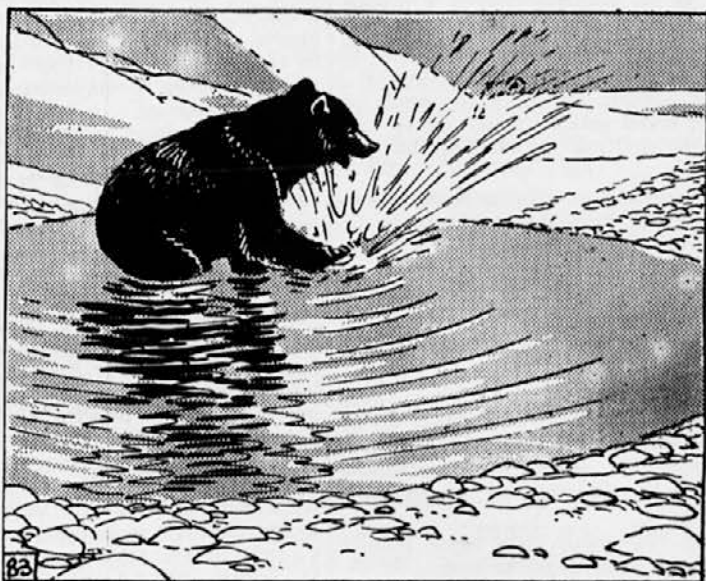
80. Baree se jim je poskušal še bolj prijazno približati. Plazil se je k njim z iztegnjenimi prednjimi nogami, z repkom je še vedno veselo mahal. Na vsak način je hotel vzbuditi njihovo pozornost. Da bi jim dokazal, kako se zna igrati, je z zobmi pograbil kos lesa in ga vrgel v zrak. Bobri pa se še vedno niso premaknili.

81. Baree je kratko, veselo zalajal. Takrat ga je zagledal odrasel bobber, ki je plaval ob bregu s tankim deblom. Popustil je svoje delo in glasno pljusnil s svojim repom po gladini. To je bilo svarilo: »Pazite se, bežite!« V trenutku so bili mladi bobri na bregu jezera in že so se potopili v vodo. Zalostno je osamljeni Baree gledal za njimi.

82. Baree še dolgo ni mogel preboleti razočaranja. Vedno znova se je od svojih potepov vračal na obalo jezera bobrov, a nikoli več mu ni uspelo, da bi se srečal z Umiskom. Potem je odkril nov potok. Voda je šumela v ozkem skalnem koritu, iz daljave je prihajal šum slama. Tukaj se je zazdelo Bareeju bolj veselo in prijetno, kakor ob mirnem jezeru.

83. Odločil se je, da se bo sprehodil ob prijaznem potoku. Nenadoma je obstal in izbuljil oči: v jezercu je v plitvi vodi zagledal Wakayooa, velikega črnega medveda, ki je lovil ribe. Prav takrat, ko ga je Baree zagledal, je Wakayoo pljusnil s svojo veliko šapo v vodo v zrak in vrgel na peščen breg ribo. Spreten ribič je bil!

84. Baree se je stisnil med dve skali in četrto ure opazoval ta nenavadni ribolov. Ko je Wakayoo nehal loviti, je na pesku ležalo dvajset do trideset rib. Baree je poslušal, kako medved zajtrkuje. Za njegov prazen želodec so bili mlaskajoči medvedovi glasovi na vso moč vabljivi. Svež ribji duh mu je vzbudil večji tek, kakor pa njegovi raki.